

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR****İLKNUR ÖZCAN BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2019/7314

Karar Tarihi : 16/11/2022

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL
Selahaddin MENTEŞ
İrfan FİDAN
Muhterem İNCE

Raportör : Murat İlder DEVECİ

Başvurucu : İlknur ÖZCAN

Vekili : Av. Seçkin TÜRKOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; kolluk görevlilerinin toplantıya güç kullanarak müdahale etmesi neticesinde meydana gelen yaralanma ve bu olay hakkında yürütülen ceza soruşturmasının etkisizliği nedeniyle kötü muamele yasağının, toplantı ve gösteri yürüyüşü yapılmasının vali tarafından belirli bir süreyle yasaklanması ve bu yasak nedeniyle barışçıl bir toplantıya kolluk görevlilerince müdahale edilmesi nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 27/2/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla temin edilen belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Arka Plan Bilgisi

5. Türkiye 15 Temmuz 2016 tarihinde askerî bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmıştır. Bu nedenle 21/7/2016 tarihinde ülke genelinde ilan edilmesine karar verilen

olağanüstü hâl (OHAL) 19/7/2018 tarihinde son bulmuştur (darbe teşebbüsüne ilişkin bilgiler için bkz. *Aydın Yavuz ve diğeri* [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-20).

6. Güvenlik güçlerinin suç isnadı nedeniyle tutuklanan iki kişiye destek vermek ve tutuklamaları protesto etmek amacıyla Ankara'nın muhtelif yerlerinde açlık grevi ve/veya oturma eylemi düzenleneceği yönünde istihbarat bilgisi edinmesi üzerine Ankara Valisi 29/9/2017 tarihinde, eylemlerin parklardaki vatandaşları rahatsız edebileceği ve terör örgütlerinin eylemciler ile diğer vatandaşları hedef alan saldırılar gerçekleştirebileceği gerekçesiyle 2017 yılı Ekim ayında Ankara genelindeki parklar ve umuma açık alanlarda açlık grevi, oturma eylemi, anma toplantısı ve konser gibi toplu etkinlikler yapılmasını yasaklamıştır. Söz konusu karara göre yasakla il sınırları içinde huzur ve güvenliğin, kişi dokunulmazlığının, tasarrufa yönelik emniyetin ve kamu esenliğinin sağlanması amaçlanmıştır. Yasak 10/6/1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 11. maddesinin (c) fıkrasına, 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 17. maddesine ve 25/10/1983 tarihli ve 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu'nun 11. maddesinin (m) bendine dayandırılmıştır.

7. Ankara Valisi, 15 Temmuz 2016 tarihli darbe teşebbüsünün ardından ilan edilen iki yıllık olağanüstü hâl süresince sekiz ayı kesintisiz olmak üzere yaklaşık on bir ay boyunca il genelinde tüm toplantı ve gösterileri yasaklamış veya izne bağlamıştır. Bu kararlardan biri olan ve başvuruya konu kolluk müdahalesine dayanak teşkil eden yasaklama kararı "*işe geri dönme talebiyle açlık grevi yapan iki kişiyi desteklemek ve bunların tutuklanmalarını protesto etmek amacıyla 24 saat esasına göre Ankara'nın muhtelif yerlerinde, parklarında açlık grevi veya oturma eylemi düzenleneceğine dair istihbarat bulunduğu*" belirtilerek kamu düzeni ve suç işlenmesinin önlenmesi veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunmasının tehlikeye düşebileceği gerekçesiyle verilmiştir (ayrıntılı bilgi için bkz. *Adnan Vural ve diğeri* [GK], B. No: 2017/36237, 10/3/2022, § 19).

B. Başvurucunun Yaralanması

8. Kaç kişiden oluştuğu tespit edilemeyen bir grup, Ankara Garı önünde 10/10/2015 tarihinde saat 10.04'te gerçekleştirilen terör saldırısında yaşamını yitiren kişileri anmak amacıyla 10/10/2017 tarihinde saat 10.00-10.20 sıralarında Necatibey Caddesi üzerindeki İnşaat Mühendisleri Odası Ankara Şubesi (Mühendisler Odası) önünde toplanmıştır.

9. On yedi polis amiri ve memurunca imzalanan 10/10/2017 tarihli tutanağa göre polis; eylemin kanuna aykırı olduğu, dağılması gerektiği ve dağılmayacak olurlarsa dağıtılacakları yönünde grubu yaklaşık dokuz dakika süreyle megafonla uyarmıştır. Gruptakilerin çeşitli sloganlar atarak kaldırımı kapatması ve araç trafiğini engellemesi nedeniyle polis, grubu dağıtmaya çalışmış; dirençle karşılaşınca da biber gazı kullanarak bazı grup üyelerini dağıtmıştır. Bu sırada bazı grup üyeleri Mühendisler Odasına girmiştir. Dağılan grup üyeleri, farklı bir caddeden gelen bir grup ve çevreden gelen bazı kişiler Millî Müdafaa Caddesi'nde toplanmıştır. Polis yaklaşık 70 kişiden oluşan ve sloganlar atıp yaya ve araç trafiğini engelleyen gruba kademeli güç ve göz yaşartıcı gaz kullanmıştır. Tutanağa göre Mühendisler Odasının önünde toplanan grup yaklaşık otuz kişiden oluşmaktadır.

10. İddiasına göre başvuru 10/10/2015 tarihli saldırının yıl dönümü nedeniyle Ankara'da düzenlenmek istenen anma etkinliklerine katılmak istemiş ancak polisin barışçıl şekilde düzenlenen söz konusu etkinliklere müdahale etmesi sonucu plastik mermi ile

yaralanmıştır (Başvuru formunda anma etkinliklerinin nerede olduğu, başvuruçunun plastik mermili müdahaleye nerede ve nasıl maruz kaldığı yönünde bir bilgi yer almamaktadır.). Başvuruçucu daha sonra Mühendisler Odasında yapılacak anma törenine katılmak üzere Necatibey Caddesi'ne gitmiştir. Mühendisler Odası önünde bekleyen kalabalığa polis müdahale edince başvuruçucu, Mühendisler Odasına girmiştir. Polis, Mühendisler Odasının girişine doğru ve Mühendisler Odasına girecek şekilde gaz kullanmış; Mühendisler Odasından çıkılmasına engel olmuştur. Başvuruçucu yirmi dakika boyunca Mühendisler Odasından çıkamamış, daha sonra fenalaşarak hastaneye gitmiştir.

11. Ankara Eğitim ve Araştırma Hastanesinde (Ankara Hastanesi) görevli bir doktor tarafından düzenlenen 10/10/2017 tarihli raporda başvuruçunun sağ bacağına alt kısmının arkasında 8x8 cm boyutunda morluk ve ödem, yüzünde ise hafif kızarıklık olduğu belirtilmiştir. Başvuruçucu, polis müdahalesi sırasında sağ bacağına plastik mermi çarptığını ve yüzüne biber gazı sıkıldığını muayeneyi yapan doktora söylemiştir.

12. Başvuruçucu, vekili aracılığıyla Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) 25/12/2017 tarihli bir dilekçe sunmuş; yaralanmasına neden olan polis amir ve memurları ile Polis Amiri M.K. hakkında kamu davası açılmasını istemiştir. Dilekçesine bazı fotoğraflar ile Ankara Hastanesinde görevli doktorca düzenlenen raporu ekleyen başvuruçucu kısaca şu iddialarda bulunmuştur (Karanlık olması nedeniyle bahsi geçen fotoğrafların neye ilişkin olduğu anlaşılamamıştır.):

i. Ankara Garı önündeki saldırının yıl dönümünde Kızılay ve çevresinde yapılmak istenen protesto gösterilerine polis müdahale ederek toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ve ifade özgürlüğünün kullanılmasını engellemiştir. Oysa Kızılay ve çevresinde bazı gösterilerin düzenlenmesine izin verilmektedir. Bu sebeple eşitlik ilkesi de ihlal edilmiştir.

ii. Başvuruçucu olay tarihinde saat 10.04'te Ankara Garı önündeki anmaya polisin müdahalesi nedeniyle katılamamış ancak Mühendisler Odasının konferans salonunda yapılacak anmaya katılmayı arzu etmiştir. Odanın içinde ve önünde yüzlerce kişi bulunduğu sırada polisler, M.K.'nin emir ve talimatıyla doğrudan göz yaşartıcı gaz sıkıp plastik mermi kullanarak başvuruçuyu yaralamıştır. Polisler yakın mesafeden gaz sıkıp plastik mermi kullandıkları için olayda yaralama ve işkence kastıyla hareket etmiştir.

iii. Göz yaşartıcı gaz ve plastik mermi, gerekli olmayan bir durumda ve ölçüde kullanılmıştır. Ayrıca gaz, Mühendisler Odası giriş kapısına doğru ve binanın içine girecek şekilde sıkılmıştır. Polis, Mühendisler Odasının önünde toplanılmasına izin vermediği için Mühendisler Odasında olup gazdan etkilenen kişiler dışarıya çıkamamıştır. Gazdan etkilenen E.T. ile gaz kullanımı sırasında Mühendisler Odasının dışında bulunan D.T.C. olaya tanıktır.

13. Başvuruçunun başvurusu sonrasında Başsavcılık, olayla ilgili olarak derhâl bir ceza soruşturması başlatmıştır.

C. Ceza Soruşturması İle İlgili Süreç

14. Başsavcılık 4/1/2018 tarihli bir müzekkere ile Ankara Emniyet Müdürlüğünden başvuruçunun şikâyeti nedeniyle evrak düzenlenip düzenlenmediği konusunda bilgi vermesini, düzenlenmiş ise evrakın ve varsa olayla ilgili kamera görüntülerinin gönderilmesini istemiştir.

15. Başsavcılık 9/1/2018 tarihinde tanık D.T.C.nin ifadesini almıştır. D.T.C.nin ifadesinin ilgili kısmı şöyledir:

“...[H]ayatını kaybedenler için anma programı gerçekleştirilmek istendi. Bu amaçla programa katılmak isteyenler önce tren garına gittiler ancak gar etrafı polisler tarafından kapatıldığı için [Mühendisler Odasında] anma programı gerçekleştirileceği için ölenlerin yakınları ile programa katılmak isteyenler buraya doğru parça parça hareket ettiler. Ben de [Mühendisler Odasının] önüne gittim. Yaklaşık 60-70 kişilik bir grup söz konusu odanın binasının önünde beklemekteydi. Kalabalığın beklediği yer yol yada kaldırım şeklinde değildi. Zaman zaman kalabalıktan eyleme ilişkin sloganlar atılıyordu ancak tam bir eylem yapılmıyordu. Bir anda güvenlik şubenin amirlerinden biri olan uzun saçlı ismini bilmediğim şahıs gelerek orada bulunan birkaç sendika yöneticisine binanın önünde kimseyi istemediklerini, orada bulunanların binaya girmelerini yoksa müdahale edeceklerini söyleyerek beklemeksizin göz yaşartıcı gaz sıkılmak suretiyle müdahale ettiler. Kapının önünde bekleyenler binanın içerisine girdiler ancak polis tarafından binanın içerisine de göz yaşartıcı gaz sıkıldı. Bu durumdan rahatsız olan şahıslar binanın dışına çıkmak istediler. Ancak yine gaz sıkılması nedeni ile dışarı çıkamadılar. Ben müştekiyi de orada gördüm. Ben müdahale sırasında binanın içerisinde değildim. Polisin arka tarafında bulunan basının yanındaydım... Ben [Mühendisler Odasının] önünde polis tarafından yapılan müdahale sırasında plastik mermi kullanıldığına şahit olmadım. Ancak Necatibey caddesi üzerinde polis tarafından kalabalıklara müdahale edilirken plastik mermi kullanıldığını düşünüyorum çünkü yerde plastik mermi kapsülleri vardı. Ayrıca Sıhiye güzergahında yine güvenlik şubede görev yaptığını bildiğim M... isimli sarışın amirin ilk müdahale emrini verdiğini ben gördüm ancak bu sırada müştekinin orada olup olmadığını bilemiyorum...”

16. Başsavcılığın Antalya Cumhuriyet Başsavcılığından istinabe talep etmesi üzerine Antalya'nın ilgili kolluk birimi 5/2/2018 tarihinde tanık E.T.nin ifadesini almıştır. E.T. ifadesinde olay tarihinde anma programına katılmak için Mühendisler Odasına (E.T. ifadesinde başka bir kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşundan söz etmiştir ancak ifadenin bütününden E.T.nin söz ettiği meslek kuruluşu ile Mühendisler Odasını kastettiği değerlendirilmiştir.) gittiğini, polisin gazlı müdahalesi nedeniyle herkesin dağıldığını ve başvurucaı tanımadığını beyan etmiştir.

17. Ankara Emniyet Müdürlüğü görüntü kayıtlarını içerir bir DVD ile DVD'deki görüntü kayıtlarının çözümünü içeren tutanağın, başvuruya konu polis müdahalesi nedeniyle düzenlenen tutanağın (bkz. § 9) ve Ankara Valisince verilen yasaklama kararının (bkz. § 6) birer örneğini 6/2/2018 tarihinde Başsavcılığa göndermiştir. Sözü edilen belgelere göre Necatibey Caddesi üzerinde toplanan grup, eylemin yasa dışı olduğu ve bu nedenle dağılması gerektiği yönünde ikaz edilmiştir. Grup üyeleri çeşitli sloganlar atmıştır. Bir erkek şahıs, anma için herkesin kontrollü bir şekilde binaya girmesini istemiştir. Bazı grup üyeleri Mühendisler Odasına girse de çoğunluk kaldırımda durmaya devam etmiştir. Grubu yönlendiren şahıslar Mühendisler Odasına girmeleri, aksi hâlde gruba müdahale edileceği yönünde uyarılmıştır. Kaldırımda bekleyen grup üyeleri Mühendisler Odasına girmemekte ısrar edip eylemlerini devam ettirince polis, kalkanlar ile itmek suretiyle gruba müdahale etmiştir. Bu sırada gruptaki bazı kişiler kalkanlara yumruk ve tekme atıp kalkanları itmiştir. Bunun üzerine gruba el spreı ile gaz püskürtülmüş, grubun Mühendisler Odasına girmesi sağlanmıştır. Mühendisler Odasına giren bazı şahıslar polise su şişesi fırlatıp Mühendisler Odasının giriş kapısını kapatmıştır. Bazı polisler *point* olarak ifade edilen gaz silahları ile Mühendisler Odasının giriş kapısına ateş etmiştir. Atış sırasında kaldırımda kimse yoktur ve

memniler Mühendisler Odasının giriş kapısının camlarına değip patlamıştır. Başvurucu da kamere görüntülerine göre Necatibey Caddesi'nde kanuna aykırı eylem yapıp slogan atan grubun içindedir. Necatibey Caddesi'nde yapılan eylem nedeniyle herhangi bir yakalama yapılmamıştır.

18. Başsavcılık Ankara Emniyet Müdürlüğünden temin edilen DVD'nin içeriğini bir bilirkişiye incelemiştir. Bilirkişi tarafından hazırlanan 16/3/2018 tarihli raporda yaklaşık yüz kişilik bir grubun Mühendisler Odasının önünde toplandığı, polis binaya girmeleri veya dağılmalara yönünde grubu defalarca uyardığı, grubun devamlı surette slogan attığı, polis dağıtmak için gruba müdahale ettiği ve grubun direnişi üzerine polis göz yaşartıcı gaz ile müdahalede bulunması sonrasında grup üyelerinin binaya girdiği belirtilmiştir. Rapora göre bazı grup üyelerinin zaman zaman bina dışına çıkıp içeriği anlaşılabilen sözler söylemesi üzerine polis plastik mermi kullanmış, sonrasında binanın sağ tarafındaki bir yerde toplanan kalabalık slogan atıp dağılmıştır.

19. Başsavcılık 12/11/2018 tarihinde başvurusunun ifadesine başvurmuştur. İddiasına göre başvuru, anma programının Mühendisler Odasının önünde olacağını öğrenince doğrudan söz konusu yere gitmiş ancak polis, herhangi bir uyarıda bulunmadan içinde başvurusunun da bulunduğu gruba gazla ve plastik mermiyle müdahale etmiştir. Bunun üzerine grup binaya girmiştir. Polis binada da gaz kullanmış ve yaklaşık yirmi dakika boyunca grubun binanın dışına çıkmasına izin vermemiştir. Başvurucu plastik mermi nedeniyle bacağından, yüzüne sıkılan gaz nedeniyle de gözlerinden yaralanmıştır.

20. Ankara Adli Tıp Şube Müdürlüğünde görevli bir adli tıp uzmanı tarafından tanzim edilen 19/11/2018 tarihli rapora göre başvurucuda meydana gelen yaralanma, basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde hafiftir.

21. Aynı gün başvuru, vekili aracılığıyla Başsavcılığa bir dilekçe sunarak bazı iddialarda bulunmuştur. Anılan dilekçede özetle DVD'deki görüntü kayıtlarının çözümünüyle ilgili tutanağın gerçeği yansıtmadığını, kendisi olduğu ifade edilen kişinin başkası olduğunu, Ankara Emniyet Müdürlüğünce Başsavcılığa gönderilen belgelerin Güvenlik Şube Müdürlüğüne ait olduğunu ancak söz konusu belgelerin şüpheli konumundaki Güvenlik Şube Müdürü M.K. tarafından hazırlandığını, M.K.'nin ise soruşturmada şüpheli olarak yer aldığını, böylece şüphelinin kendisi hakkında yürütülen bir soruşturmada delil topladığını ve görüntü kayıtlarının Başsavcılığa eksiksiz olarak gönderilip gönderilmediğinin belli olmadığını öne sürmüştür.

22. 26/11/2018 tarihinde Başsavcılık, Ankara Emniyet Müdürlüğünün 6/2/2018 tarihli yazısı ile bilirkişi raporunun ve başvuru hakkında düzenlenen adli raporun içeriğine işaret ederek plastik mermi kullanımı hakkında açık bir değerlendirme yapmadan şüpheliler hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Başsavcılığa göre polis, izinsiz gösteriyi dağıtmak amacıyla gerekli uyarıları yaptıktan sonra ve göstericilerin dirençlerini kırmak amacıyla zor kullanma yetkisine başvurmuştur ve başvurucuda meydana gelen yaralanma dikkate alındığında zor kullanma yetkisinde sınır aşılmamıştır. Ayrıca polis binada biber gazı kullandığına ilişkin herhangi bir tespit bulunmamaktadır.

23. Başvuru, Başsavcılıkça verilen karara vekili aracılığıyla itiraz etmiştir. Yaptığı itirazda başvuru özetle olay tarihinde düzenlenen anma etkinliğine katılmak istediğini, barışçıl bir şekilde gerçekleşmesine rağmen Vali'nin yasaklama kararı gerekçe

gösterilerek anma etkinliğine polisün müdahale ettiğini, müdahale sırasında polisün terör saldırısında yakınlarını ve arkadaşlarını kaybeden vatandaşlara yönelik olarak göz yaşartıcı gaz ve plastik mermi kullandığını, Mühendisler Odasında yapılacak etkinliğe katılmak üzere Necatibey Caddesi'ne gittiğini, Mühendisler Odasının önünde bekleyen kalabalığa gazla müdahale edildiğini ve şikâyeti hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmediğini iddia edip suç duyurusu dilekçesi ile Başsavcılığa sunduğu 19/11/2018 tarihli dilekçesinde dile getirdiği iddiaları yinelemiştir.

24. Başvurucunun itirazı, Ankara 2. Sulh Ceza Hâkimliğince 28/12/2018 tarihinde reddedilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

25. 5442 sayılı Kanun'un 11. maddesinin (c) fıkrasının olay tarihinde yürürlükte olan hâli şöyledir:

"İl sınırları içinde huzur ve güvenliğin, kişi dokunulmazlığının, tasarrufa müteallik emniyetin, kamu esenliğinin sağlanması ve önleyici kolluk yetkisi valinin ödev ve görevlerindedir."

26. 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nun 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“..

Aşağıda yazılı hallerde:

VII- İşlenmekte olan bir suçun işlenmesine veya devamına mâni olmak için,

...

IX- Kanunsuz toplantı veya kanunsuz yürüyüşleri dağıtım veya suçlularını yakalamak için,

...

XI- Umuma açık yerlerde yapılan her türlü toplantı veya yürüyüşlerde veya törenlerde bozulan düzeni sağlamak için,

XII- Herhangi bir sebeple tıkanmış olan yolların trafiğe açılması için,

...

Yetkili âmir tarafından verilecek sözlü emirler derhal yerine getirilir. Bu emirlerin yazılı olarak verilmesi istenilemez. Bu hallerde emrin yerine getirilmesinden doğabilecek sorumluluk emri verene aittir."

27. 2559 sayılı Kanun'un "Zor ve silah kullanma" kenar başlıklı 16. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Polis, görevini yaparken direnişle karşılaşması halinde, bu direnişi kırmak amacıyla ve kıracak ölçüde zor kullanmaya yetkilidir."

Zor kullanma yetkisi kapsamında, direnmenin mahiyetine ve derecesine göre ve direnenleri etkisiz hale getirecek şekilde kademeli olarak artan nispette bedenî kuvvet, maddî güç ve kanunî şartları gerçekleştiğinde silah kullanılabilir.

İkinci fıkrada yer alan;

a) Bedenî kuvvet; polisîm direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde doğrudan doğruya kullandığı bedenî gücü,

b) Maddî güç; polisîm direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde bedenî kuvvetin dışında kullandığı kelepçe, cop, basınçlı ve/veya boyalı su, göz yaşartıcı gazlar veya tozlar, fizikî engeller, polis köpekleri ve atları ile sair hizmet araçlarını,

ifade eder.

Zor kullanmadan önce, ilgililere direnmeye devam etmeleri halinde doğrudan doğruya zor kullanılacağı ihtar yapılır. Ancak, direnmenin mahiyeti ve derecesi göz önünde bulundurularak, ihtar yapılmadan da zor kullanılabilir.

Polis, zor kullanma yetkisi kapsamında direnmeyi etkisiz kılmak amacıyla kullanacağı araç ve gereç ile kullanacağı zorun derecesini kendisi takdir ve tayin eder. Ancak, toplu kuvvet olarak müdahale edilen durumlarda, zor kullanmanın derecesi ile kullanılacak araç ve gereçler müdahale eden kuvvetin amiri tarafından tayin ve tespit edilir.

... "

28. 2911 sayılı Kanun'un "Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı" kenar başlıklı 3. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, önceden izin almaksızın, bu Kanun hükümlerine göre silahsız ve saldırısız olarak kanunların suç saymadığı belirli amaçlarla toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir."

29. 2911 sayılı Kanun'un "Toplantının ertelenmesi veya bazı hâllerde yasaklanması" kenar başlıklı 17. maddesi şöyledir:

"Bölge valisi, vali veya kaymakam, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla belirli bir toplantıyı bir ayı aşmamak üzere erteleyebilir veya suç işleneceğine dair açık ve yakın tehlike mevcut olması hâlinde yasaklayabilir."

30. 2911 sayılı Kanun'un 23. maddesine göre Kanun'un 17. maddesi uyarınca yasaklanmasına rağmen yasaklama süresi sona ermeden yapılan toplantı kanuna aykırı sayılır.

31. 2911 sayılı Kanun'un 24. maddesine göre toplantının kanuna aykırı olarak başlaması hâlinde güvenlik kuvvetleri mensupları, olayı en seri şekilde mahallin en büyük mülki amirine haber vererek mevcut imkânlarla gerekli tedbirleri alır ve olaya müdahale eden güvenlik kuvvetleri amiri topluluğa dağılmaları, aksi hâlde zor kullanılarak dağıtılacakları ihtarında bulunur. Topluluk dağılmazsa zor kullanılarak dağıtılır.

32. 2935 sayılı Kanun'un şiddet hareketlerinde alınabilecek tedbirlerle ilgili 11. maddesinin (m) bendi, Anayasa ile kurulan hür demokrasi düzenini veya temel hak ve

hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin ortaya çıkması ya da şiddet olayları dolayısıyla kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması nedeniyle olağanüstü hâlin ilan edildiği durumlarda genel güvenlik, asayiş ve kamu düzenini korumak, şiddet olaylarının yaygınlaşmasını önlemek amacıyla kapalı ve açık yerlerde yapılacak toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yasaklanabilmesine izin vermektedir.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

33. Anayasa Mahkemesinin 16/11/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

34. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve giderlerini ödeyemeyecek durumda olduğunu belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

35. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Şerif Ay* (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurusunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

36. Başvurucu 10/10/2015 tarihli saldırının yıl dönümü nedeniyle Ankara'da düzenlenmek istenen anma etkinliklerine katılmak istediğini ancak polisin etkinliklere müdahale etmesi sonucu plastik bir mermiyle yaralandığını, daha sonra Mühendisler Odasında yapılacak anma törenine katılmak üzere Necatibey Caddesi'ne gittiğini, Mühendisler Odasının önünde bekleyen kalabalığa polis gazla müdahale edince Mühendisler Odasına girdiğini, polisin Mühendisler Odasının girişine doğru ve Mühendisler Odasına girecek şekilde gaz kullanıp Mühendisler Odasından çıkılmasına engel olduğunu ve bu olaylara ilişkin şikâyeti hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmediğini belirterek kötü muamele yasağı ile bu yasakla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Bu iddiası kapsamında başvurucu özetle şu hususları ileri sürmüştür:

i. Soruşturma dosyasında bulunan DVD'deki görüntü kayıtlarının çözümü ile ilgili tutanak gerçeği yansıtmamaktadır. Tutanakta kendisi olduğu ifade edilen kişi de kendisine benzemektedir.

ii. Ankara Emniyet Müdürlüğüne Başsavcılığa gönderilen belgeler Güvenlik Şube Müdürlüğüne aittir. Söz konusu belgeler Güvenlik Şube Müdürü M.K. tarafından hazırlanmıştır. M.K. ise soruşturmada şüphelidir. Böylece şüpheli, kendisi hakkında yürütülen bir soruşturmada delil toplamıştır. Ayrıca görüntü kayıtlarının Başsavcılığa eksiksiz olarak gönderilip gönderilmediği belli değildir.

iii. Sunduğu 19/11/2018 tarihli dilekçe dikkate alınmamış ve şüphelilerce hazırlanan delillere dayanılarak kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir. Bu sebeple başvuruya konu soruşturma bağımsız ve tarafsız bir şekilde yürütülmemiştir.

37. Bakanlık görüşünde öncelikle başvuruçunun Türk hukuk sistemindeki mevcut hukuki yollardan olup hem idarenin mesuliyetini saptayabilecek hem de gerektiği takdirde zararın ödenmesini sağlayabilecek olan tam yargı davası yolunu tükettiğine ilişkin herhangi bir bilgi ve belgeyi Anayasa Mahkemesine sunmadığı ifade edilerek kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetleri yönünden ceza soruşturması dışında diğer yargısal yolların tamamını bireysel başvuru yapmadan önce tüketip tüketmediğinin değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bakanlık görüşünde ayrıca adli muayene raporundaki bulguların ne şekilde oluştuğunu ve başvuruçunun gösteri sırasında takındığı tutumu belirleyebilecek nesnel bir delilin bulunmadığına, başvuruçuda meydana gelen yararın yerine ve niteliğine, Başsavcılıkça verilen kararın içeriğine işaret edilerek başvuruya konu eyleme müdahalenin gerekli olduğu, müdahalenin başvuruçunun ve içinde bulunduğu grubun davranışlarından kaynaklandığı, başvuruçunun doğrudan hedef alınmadığı, Başsavcılığın vardığı sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığı, somut olayda kötü muamele yasağının etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutuna ait gerekliliklerin yerine getirildiği açıklanmıştır.

38. Başvuruçunun Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında başvuru formunda dile getirdiği iddiaları tekrar etmiştir.

2. Değerlendirme

39. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuruçunun tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuruda etkili başvuru hakkı yönünden incelenmesi gereken bir mesele bulunmaması ve somut olayın koşulları dikkate alınarak başvuruçunun bütün iddialarının kötü muamele yasağı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

40. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "*Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı*" kenar başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı ile üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, ...maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz.

..."

41. Anayasa'nın "*Devletin temel amaç ve görevleri*" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri ... kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

42. Kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkını güvence altına alıp kimseye işkence ve eziyet yapılamayacağını ve kimsenin insan haysiyetiyle bağdaşmayan ceza veya muameleye tabi tutulamayacağını hüküm altına alan Anayasa'nın 17. maddesi, devletin temel amaç ve görevlerini düzenleyen Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde, devlete birtakım negatif ve pozitif yükümlülükler yükler (birçok karar arasında bkz. *Ferit Kurt ve diğerleri*, B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 72).

43. Sözü edilen negatif yükümlülükler devletin bireylerin vücut ve ruh bütünlüklerine saygı gösterme mesuliyetinin bir sonucu olarak kamu otoritelerinin kişilerin anılan maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen şekillerde fiziksel ve ruhsal zarar görmelerine neden olmalarını gerektirir (*Ferit Kurt ve diğerleri*, § 73).

44. Öte yandan bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamına girebilmesi için söz konusu muamelenin asgari bir ağırlık düzeyine ulaşması gerekir. Muamelelerin asgari ağırlık düzeyine varıp varmadığı konusundaki değerlendirme ise muamelenin süresi, mağdurun üzerinde bıraktığı fiziksel ve ruhsal etki ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi somut olaydaki tüm faktörlere bağlıdır (*Tahir Canan*, § 23).

45. Devletin kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüklerinin usule ilişkin yönü -bireyin Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde kötü muameleye maruz kaldığına ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması koşuluyla- her türlü fiziksel ve ruhsal saldırıya ilişkin olaylardan sorumlu kişilerin belirlenmesini ve gerekiyorsa bu kişilerin cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Yürütülecek bu soruşturmanın temel amacı kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkını koruyan hukukun etkili bir şekilde uygulanmasını, kamu görevlilerinin müdahalesiyle veya onların sorumlulukları altında meydana gelen ya da diğer bireylerin fiilleriyle gerçekleşen yaralanmalar veya ölümler nedeniyle ilgililerin hesap vermelerini sağlamaktır (*Ferit Kurt ve diğerleri*, § 75).

46. Anayasa Mahkemesi kötü muamele yasağının negatif yükümlülüğüne ait maddi boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddiaları incelerken asgari ağırlık seviyesine ulaştığı kabul edilen kötü muamele iddialarının makul şüphe kalmayacak şekilde kanıtlanması şartını aramakta ve başvurularda öncelikle bu konudaki kanıtlama sorununu ele almaktadır. Burada kötü muameleye maruz kalması nedeniyle mağdur olduğunu ileri süren kişilerin -kişilerin devletin gözetimi ve denetimi altında tutulduğu sırada yaralandığı durumlarda devletin söz konusu yaralanmanın nasıl oluştuğu hususunda makul bir açıklama getirme yükümlülüğü altında olması hâli istisna olmak üzere- kötü muamele yasağı kapsamına giren ağırlıkta bir muamele görmüş olabileceklerini gösteren emare ve delil sunmaları gerektiğini belirtmek gerekir (*Beza Metin*, B. No: 2014/19426, 12/12/2018, § 45).

47. Mağdur olduğunu ileri süren kişilerin olgulara dayanmayan yetersiz açıklamaları, iddialarının deliller ile desteklenmemesi hatta kimi zaman delillerin uyumsuzluğu, kötü muamelenin yapıldığı yer, zaman ve diğer konulardaki çelişkili ifadeleri, vekilleri veya müdafilerinden farklı iddiaları ileri sürmeleri gibi hususlar kötü muamelenin gerçekliğini şüpheye düşürür. Bu durumda iddiaların savunulabilir olduğundan ve dolayısıyla bu iddialara ilişkin derhâl resmî bir soruşturma başlatılması gerekliliğinden söz edilemeyecektir (*Beza Metin*, § 46).

48. Anılan ilkeler ışığında somut olayda başvurucunun polislin biber gazı ve plastik mermiyle yaptığı müdahaleden yakındığı görülmüştür. Bu nedenle başvurucunun kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının iki başlık altında değerlendirilmesi uygun olacaktır.

a. Biber Gazı Kullanımıyla İlgili İddia Yönünden

49. Başvurucunun biber gazı kullanımıyla ilgili iddiasının değerlendirilmesine geçilmeden önce ifade etmek gerekir ki biber gazının kimyasal tesiri yüzünden oluşan acı-meydana gelen yaralanmanın basit tıbbi müdahaleyle giderilebilir nitelikte olması durumunda bile- kişilerde ilave bir korku ve elem duygusuna yol açabilecek mahiyettedir. Bu sebeple güvenlik güçlerinin haksız yere bireylerin yüzüne biber gazı sıkarak yoğun fiziksel ve ruhsal acı çekmesine neden olmaları kötü muamele yasağını ihlal edebilir (benzer değerlendirme için bkz. *Betül Öztürk Gülhan ve Sıla Koç*, B. No: 2016/12937, 10/12/2019, §§ 33, 43-45).

50. Başvuru formunda başvurucunun içinde bulunduğu gruba gazla müdahale edildiği, Mühendisler Odasının girişine doğru ve içine girecek şekilde gaz kullanıldığı, Mühendisler Odasından çıkılmasına engel olduğu ve başvurucunun fenalaştığı ileri sürülmüş ancak polislin kullandığı gazın başvurucuya yönelik olduğu veya polislin başvurucunun yüzüne gaz sıktığı iddia edilmemiştir.

51. Öte yandan başvurucu, olay günü gittiği Ankara Hastanesinde görevli doktora -başvuru formundan farklı olarak- yüzüne biber gazı sıkıldığını söylemiş (bkz. § 11); Başsavcılığa verdiği 25/12/2017 tarihli dilekçede polislerin M.K.nın emir ve talimatıyla doğrudan göz yaşartıcı gaz sıkıldığını iddia etmiş (bkz. § 12/ii) ve Başsavcılıkça alınan ifadesinde yüzüne sıkılan gaz nedeniyle gözünden yaralandığını öne sürmüştür (bkz. § 19). Ne var ki Ankara Hastanesinde olay günü yapılan muayenede biber gazına maruz kalma durumunda gözde oluşması beklenen yanma, batma ya da kızarıklık tespit edilmemiştir. Muayeneyi yapan doktor, düzenlediği raporda başvurucunun yüzünde hafif kızarıklık bulunduğunu belirtse de bu kızarıklığın sebebini açıklamamıştır. Necatibey Caddesi'nde yapılan eylem nedeniyle hakkında herhangi bir adli işlem yapılmayan başvurucu, kızarıklığın sebebi konusunda rapor almak için çaba da göstermemiştir. Ayrıca başvuru dosyasında başvurucunun polislin kullandığı biber gazına doğrudan maruz kaldığına ve/veya biber gazı nedeniyle yoğun fiziksel ve ruhsal acı çektiğine ilişkin delil bulunmamaktadır.

52. Bu koşullar altında Anayasa Mahkemesi, biber gazı kullanımı nedeniyle kötü muameleye maruz kaldığına ilişkin iddiasını uygun deliller ile desteklemeyen, başvuru formundaki iddiası ile başvuruya konu ceza soruşturmasındaki iddiası birbiriyle uyumlu olmayan ve bu bağlamda iddiası savunulabilir bulunmayan başvurucunun Başsavcılığa ihlal iddiaları ile ilgili daha sağlam dayanaklar sunmaması nedeniyle daha derinlemesine soruşturma yürütülmesi konusunda haklı bir beklentiye giremeyeceği kanısındadır.

b. Plastik Mermi Kullanımıyla İlgili İddia Yönünden

53. Başvuru dosyası Ankara Hastanesindeki muayene sırasında tespit edilen morluk ve ödemin nasıl ve nerede meydana geldiği yönünde bir delil ihtiva etmemektedir. Zira muayeneyi yapan doktor, düzenlediği raporda morluk ve ödemin sebebini açıklamamıştır. Başvurucu da bu konuda hiçbir belge ibraz etmemiştir. Başvurucu 10/10/2015 tarihli saldırının yıl dönümü nedeniyle Ankara'da düzenlenmek istenen anma etkinliklerine

katılmak istediğini ancak polisin etkinliklere müdahale etmesi sonucu plastik mermi ile yaralandığını, daha sonra Mühendisler Odasında yapılacak anma törenine katılmak üzere Necatibey Caddesi'ne gittiğini iddia etmiş ancak plastik mermili müdahaleye nerede ve nasıl maruz kaldığını başvuru formunda açıklamamıştır. Bu iddiasından farklı olarak başvuru, Başsavcılığa verdiği 25/12/2017 tarihli dilekçesinde ve Başsavcılığa alınan beyanında Mühendisler Odasının önünde beklerken plastik mermiye maruz kaldığını öne sürmüştür (bkz. §§ 12/ii, 19). Hâlbuki Ankara Emniyet Müdürlüğüne Başsavcılığa gönderilen belgelere göre Mühendisler Odasının önünde polis, plastik mermi değil *point* olarak ifade edilen gaz silahları kullanmış ve sözü edilen silahtan çıkan mermiler herhangi bir kişiye isabet etmemiştir (bkz. § 17). Görüntü kayıtlarını inceleyen bilirkişi, raporunda da plastik mermi ile yaralanan bir kimseden söz etmemiştir (bkz. § 18). Başvuru Başsavcılıkça verilen karara yaptığı itirazda anma etkinliğine müdahale sırasında polisin terör saldırısında yakınlarını ve arkadaşlarını kaybeden vatandaşlara karşı biber gazı ve plastik mermi kullandığını ileri sürse de başvurunun *terör saldırısında yakınlarını ve arkadaşlarını kaybeden vatandaşlar* arasında olup olmadığı belirtilmemiştir. Bu bakımdan başvurunun plastik mermiye nerede maruz kaldığı konusunda başvuru formundaki iddiası ile başvuruya konu ceza soruşturmasında dile getirdiği iddiası birbiriyle çelişmektedir. Bu durum başvurunun Mühendisler Odasının önüne gelmeden önce polisin kullandığı plastik mermi ile yaralandığına dair iddiasının gerçekliğini şüpheye düşürmüştür. Ayrıca başvurunun henüz Mühendisler Odasının önüne gitmeden önce plastik mermi ile yaralandığına dair iddiası soruşturma kapsamında açıkça dile getirilmemiştir. Bu sebeple başvuru formundaki iddiası ile başvuruya konu ceza soruşturmasındaki iddiası birbiriyle uyumlu olmayan başvurunun, Başsavcılığa ihlal iddiaları ile ilgili daha sağlam dayanaklar sunmaması nedeniyle daha derinlemesine soruşturma yürütülmesi konusunda haklı bir beklentiye giremeyeceği sonucuna varılmıştır.

54. Açıklanan gerçeklerle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

55. Başvuru; Vali'nin hukuka aykırı olarak barışçıl toplantı ve gösterileri yasakladığını, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına ilişkin kısıtlamaların amaç dışı uygulandığını, yasağın ölçülü olmadığı gibi hakkın kullanımını da imkânsız hâle getirdiğini, anma etkinliklerine katılmasının güç kullanılarak engellendiğini belirterek toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

56. Bakanlık görüşünde özetle olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemlerde alınan tedbirlere ilişkin bireysel başvurular incelenirken Anayasa'nın 15. maddesinde ortaya konulan temel hak ve özgürlüklerle ilgili güvence rejiminin dikkate alınması gerektiği, olağanüstü hâl döneminde Vali tarafından toplantı ve gösteri yürüyüşü yapmanın yasaklandığı bir dönemde başvurunun da içinde bulunduğu gruba görevli polis memurlarının kanuni yetkileri dâhilinde zor kullanmaları şeklindeki müdahalenin kanuni dayanağının olduğu, amacın kamu düzenini sağlamak olduğu ve uygulanan tedbirin demokratik toplum düzeninde gerekli ve orantılı olduğu savunulmuştur.

57. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formunda dile getirdiği hususları yineleyip Valiliğin yasaklama kararının keyfi olduğunu, ayrıca toplantı ve gösteri yürüyüşünün yasaklanmasına ilişkin kararların toplumun belirli bir kesimi için alındığını ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

58. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak olan "Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı" kenar başlıklı 34. maddesi şöyledir:

"Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

59. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğu karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

60. Ankara Valiliğinin yasaklama kararının 2935 sayılı Kanun'un 11. maddesinin (m) bendi uyarınca verildiği anlaşılmıştır (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. *Adnan Vural*, § 50). Anılan yasaklama kararına aykırı davranıldığı gerekçesiyle 2911 sayılı Kanun'un 23. ve 24. maddeleri uyarınca toplantıya yapılan müdahalenin kanunilik ölçütünü karşıladığı değerlendirilmiştir. Başvuruya konu müdahalenin yapıldığı ve bunun dayanağı olan Ankara Valisi'nin yasaklama kararının verildiği tarihte tüm ülkede olağanüstü hâlin devam ettiği gözetilerek inceleme Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılacaktır. Bu inceleme sırasında öncelikle sınırlamanın Anayasa'nın 13. ve 34. maddelerinde yer alan güvencelere aykırı olup olmadığı tespit edilecek, aykırılık saptanması hâlinde ise Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçütlerin bu aykırılığı meşru kılıp kılmadığı değerlendirilecektir (benzer değerlendirmeler ve müdahalenin demokratik toplum düzenininin gereklerine uygun olmasına ilişkin genel ilkeler için bkz. *Adnan Vural ve diğerleri*, §§ 44, 45; §§ 53-55).

61. Anayasa Mahkemesi *Adnan Vural ve diğerleri* kararında; olağanüstü hâl sürecinde yasaklama kararlarına aykırı olarak gerçekleştirilen toplantılara katılanlara idari para cezası verilmesi şeklindeki müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesine göre demokratik toplum düzenininin gereklerine uygunluğunu ve Anayasa'nın 15. maddesine göre de olağanüstü hâlin gerektirdiği ölçünlülüğü incelemiştir. Anılan kararda, başvuruya konu olan toplantı ile bu toplantıya katılımı nedeniyle başvurucuya verilen idari para cezasını da inceleyen Anayasa Mahkemesi, yasaklama kararıyla giderilmeye çalışılan güvenlik

kaygısının idarece açıkça ortaya konulamaması, terör tehdidine soyut olarak yer verilmesi, kamu düzeni yönünden daha az sınırlayıcı uygulamalarla giderilemeyecek bir tehlike olduğunun gösterilmemesi, şablon gerekçelerle birbiri ardına alınan yasaklama kararlarının toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını anlamsız ve imkânsız kılacak bir dereceye ulaştırması nedeniyle verilen idari para cezalarının demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı sonucuna varmıştır (*Adnan Vural ve diğerleri*, §§ 56-63; olağanüstü hâl sürecinde idarenin yasaklama kararına aykırı olarak toplantıya katılma nedeniyle verilen idari para cezalarının, anılan hakkı ihlal ettiği yönündeki benzer değerlendirmelerin yapıldığı diğer kararlar için bkz. *Erdal Karadaş*, B. No: 2017/22700, 28/5/2019; *Selma Elma*, B. No: 2017/24902, 4/7/2019; *Hüseyin Karabulut ve diğerleri*, B. No: 2017/24457, 17/6/2020). Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, müdahalelerin Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında ölçülü de olmadığını değerlendirdiği anılan kararında aşağıdaki gerekçelere dayanmıştır:

“69. Bununla birlikte yukarıdaki bölümde de açıklandığı üzere başvuru konusu yasaklama kararlarında terör tehdidine dair somut hiçbir olgudan hareket edilmediği gibi 31/7/2017 tarihli karardan itibaren tüm yasaklama kararlarında başvuruçuların bir kısmının da katılması nedeniyle idari para cezası aldıkları, görevlerinden ihraç edilmeleri nedeniyle açlık grevine başlayan eski öğretmen S.Ö. ve eski akademisyen N.G.ye destek amaçlı, Kızılay Yüksel Caddesi ve çevresinde gerçekleştirilen toplantılara odaklanıldığı, özellikle DHKP/C terör örgütünün bu toplantılara terör saldırısı düzenleyebileceği ve söz konusu toplantılar nedeniyle vatandaşların rahatsız olduğu gerekçelerine dayanıldığı görülmektedir. ...

70. Yasaklama kararlarında, park ya da bahçe gibi vatandaşların yoğun olarak tercih ettiği bölgelerde yüksek sesle eylem yapılması gibi nedenlerle çevreye rahatsızlık verildiği şeklinde ifade edilen gerekçenin olağanüstü hâl olmadığı durumlarda da özellikle somut olay bağlamında başvuruçuların toplandıkları alanlar dikkate alındığında toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı karşısında meşruluğunu ileri sürmek oldukça tartışmalıdır (bkz. § 58) Başvuru konusu olayda olağanüstü hâlin gerektirdiği ölçüde olduğunu kabul etmeye de imkân bulunmamaktadır.

71. 15 Temmuz darbe teşebbüsünden hemen sonra ... kamu düzeninin sağlanmasına ilişkin sorunların sıcak bir şekilde hissedildiği belirli ve kısa bir süre başvuru konusu yasağın tüm Ankara'yı kapsamasının makul olduğu da kabul edilebilir. Buna karşın idarenin, ilerleyen süreçte başvuruçular gibi toplantı hakkını kullanmak isteyen kimseler yönünden o tarihlerde var olan koşulların hassasiyetlerini de gözeten bazı ayarlamalar yapılmasının mümkün olup olmadığını değerlendirmesi gerektiği açıktır. Bununla birlikte darbe teşebbüsünden 3 ay sonra başlayan ve olağanüstü hâl sürecinde neredeyse kesintisiz olarak 11 ay gibi uzun bir süre devam ettirilen yasaklama sürecinde idare ve derece mahkemeleri bu konuda hiçbir değerlendirme yapmamışlardır. Dolayısıyla ilk yasaklama kararının verildiği tarihte dahi devletin kamu düzeni ve güvenliği ile kamu hizmetlerinin işleyiş kapsamında oluşan tehlikeleri bir ölçüde bertaraf edebilmesi ve gerekli tedbirleri alabilmesi yönünden makul bir sürenin geçtiği dikkate alındığında, Ankara Valiliğinin başvuru konusu kararlarında yer verilen gerekçelerin, başvuruçuların toplantı hakkına gerçekleştirilen müdahalelerin olağanüstü hâlin gerektirdiği ölçüde olduğunu ortaya koyamadığı değerlendirilmiştir.

72. Ankara Valiliği, başvuru konusu yasaklama kararlarıyla bireylerin toplantı ve gösteri yürüyüşleri düzenleme hakkı yönünden, süresi belli olmayan kategorik yasaklama kararlarıyla aynı etkiyi oluşturan bir külfet yaratmış; buna karşın kamu düzeninin karşılaştığı tehlikenin olağanüstü hâl tedbirleri çerçevesinde işlerini kaybeden veya onların yakınları olan ve ilgililere seslerini duyurmaya çalışan ya da düşünceleri için paydaş

bulmaya çabalayan başvuruçular yönünden yaratılan bu külfete baskın geldiğini hiçbir şekilde göstermemiştir. Ayrıca idare, başvuru konusu olayda yarışan değerler arasında adil bir denge kurulabilmesi için daha hafif tedbirler alınmasının yetersiz kalacağını hiçbir şekilde ortaya koymadan ilgili Kanun'da öngörülen en ağır tedbire başvurmuştur."

62. Somut olayda anma toplantısının bazı faaliyetlerin aksamasına neden olduğu, kamu düzenini bozduğu veya alınan güvenlik önlemlerini zaafa uğratması nedeniyle kamu düzenine ilişkin gerçek bir kaygıya neden olduğu yönünde herhangi bir değerlendirme mevcut değildir. Yukarıda yer verilen kararda ulaşılan sonuçtan farklı bir sonuca ulaşmayı gerektirecek bir nedenin bulunmadığı başvuru konusu müdahalenin de olağanüstü hâlin gerektirdiği ölçüde olmadığı ve zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının ilgili ve yeterli bir gerekçeyle ortaya konulmadığı sonucuna varılmıştır.

63. Açıklanan gerekçelerle -Anayasa'nın 15. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde- Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

c. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

64. Başvuruçuyu, ihlal tespiti yanında lehine manevi tazminat olarak 20.000 TL ödenmesine karar verilmesini istemiştir.

65. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

66. İhlalin niteliği dikkate alınarak başvuruçuya net 13.500 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin **KABULÜNE**,

B. 1. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle **KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA**,

2. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın **KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA**,

C. Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının **İHLAL EDİLDİĞİNE**,

D. Başvuruçuya net 13.500 TL manevi tazminat **ÖDENMESİNE**, tazminata ilişkin diğer taleplerin **REDDİNE**,

E. 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvuruçuya **ÖDENMESİNE**,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruçunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal **FAİZ UYGULANMASINA**,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına **GÖNDERİLMESİNE** 16/11/2022 tarihinde **OYBİRLİĞİYLE** karar verilidi.